

УДК 343.8/343.9

В.А. МИСЛИВИЙ, докт. юрид. наук,
проф., Університет Державної фіскальної служби
України

А.М. КЛОЧКО, канд. юрид. наук, доц.,
Сумський державний університет
Scopus Author ID: 56028103300

БАНКІВСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ: ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО- ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ¹

Ключові слова: фінансова система, банківська діяльність, кримінально-правова охорона

Банківська система України є важливою складовою фінансової системи, оскільки впливає на економічні процеси та забезпечує своїми механізмами взаємодію населення з державою. Ефективний розподіл ресурсів країни для найбільш продуктивного їх використання потребує безперервного функціонування фінансової системи, і банківська система в цьому процесі має важливе значення, оскільки її ефективна діяльність як відповідного інституту впливає не лише на внутрішньо-економічні процеси, але й створює імідж держави на міжнародному рівні. Країни з нестабільною та слабкою фінансовою системою не мають жодних шансів конкурувати з більш потужними в цьому сенсі партнерами. Очевидно, що впевнені кроки у європейський світовий простір необхідно розпочинати після вирішення існуючих на державному рівні економічних проблем, в тому числі й на рівні кримінально-правового регулювання, що відповідає викликам кризових явищ у суспільстві.

Банківська система взаємодіє з економікою та активно впливає на всі напрямки соціальної сфери. Стабільна банківська система, гарантуючи накопичення грошових коштів населення і суб'єктів господарювання, сприяє зростанню рівня життя громадян та дозволяє сприймати Україну як потужну конкурентоспроможну державу. Така позиція повинна бу-

ти підкріплена активними діями, що передбачають послідовне реформування банківської системи та її очищення від установ, які не в змозі надавати якісні послуги громадянам. Неплатоспроможність банків є достатньо новим явищем для нашого суспільства та покликана причинами, зумовленими новими економічними та політичними умовами, в яких перебуває держава. Сучасний стан банківської системи України не дозволяє із впевненістю стверджувати про її стабільність та надавати оптимістичні прогнози на найближче майбутнє стосовно її зміцнення.

Відповідно до інформації Національного банку України (далі – НБУ), збитки функціонуючих банків у першому кварталі 2015 склали 16,2 млрд грн. В цілому, з початку 2015 року банки України зазнали значних збитків (80,9 млрд грн), 80 % з них були сформовані неплатоспроможними банками, в яких діють введені Фондом гарантування вкладів фізичних осіб тимчасові адміністрації. Такий рівень збитковості є рекордним, якщо приймати до уваги показники минулих років. Так у 2009 році банками було зафіксовано 38,4 млрд грн збитків, у 2010 – 13 млрд грн, в 2011 – 7 млрд грн, а за 2014 рік збитки банків досягли позначки у 52,9 млрд гривень.

Станом на травень 2016 року в Україні функціонують 109 банків (без врахування неплатоспроможних банків), з них 42 банки з іноземним капіталом. Упродовж 2014–2016 років 73 банки були виведені з ринку. В 2016 році 8 банків були виведені з ринку, зокрема два банки за непрозору структуру власності, та два – за порушення банківського законодавства в сфері фінансового моніторингу (ліквідація). Загалом, станом на 05.05.2016 року в Україні в категорії неплатоспроможних перебуває 4 банки, у стадії ліквідації – 73 банки [1].

Кризові явища у банківському секторі призводять до розвитку негативних тенденцій у різних напрямках функціонування держави. Нестабільна банківська система позбавляє країну можливостей спрямовувати вільні грошові кошти на впровадження інновацій, інвестування та розширення виробництва, негативно впливає на фінансову та економіч-

¹ Робота виконана в рамках проекту № 0116U006814 (супровідний лист № 01/15-06/3278 від 19.08.2016 р.).

ну безпеку державу. Уражена банківська система відкриває багато можливостей для вчинення кримінальних правопорушень у цій сфері, що остаточно підриває довіру населення до держави в особі її правоохоронних структур. Складається враження, що спроби «псевдо реформування» банківської системи стають ще одним злочинним способом для відмивання грошових коштів окремих зацікавлених осіб.

Метою статті є визначення соціальної обумовленості кримінально-правової охорони банківської діяльності в Україні та науковий аналіз комплексу факторів, які обумовлюють кримінальну відповідальність за правопорушення в цій сфері. Її новизна полягає в дослідженні проблеми вчинення кримінальних правопорушень у сфері банківської діяльності на рівні формування окремого інституту кримінально-правової охорони цієї сфери.

Зростання кількості кримінальних правопорушень та їх нових форм, вчинюваних у банківській сфері в загальній структурі злочинності в Україні зумовлює необхідність пошуку нових можливостей оптимізації кримінального законодавства України для вирішення цієї проблеми. Наприклад, так зване «очищення» банківської системи від неплатоспроможних банків має наслідком значну кількість махінацій з боку недобросовісних позичальників. Політика «доларизації» банківського сектора прямо або опосередковано впливає на зростання кредитного ризику, що підриває довіру населення до національної грошової одиниці [2, с.77].

На думку голови НБУ, найскладніший період кризи вже минув, однак українська банківська система залишається вкрай вразливою до зовнішніх чинників і внутрішніх ризиків. Проте, в дійсності таке покращення ситуації у банківській сфері ще складно відчутти. При аналізі причинного комплексу неплатоспроможності банківських установ можна дійти висновків, що однією з причин втрати ліквідності більшості банків є наявність у них проблемної заборгованості. Експерти виділяють такі причини проблемної заборгованості банківських установ: 1) зовнішні фактори, які

впливають як на банк так і на позичальника; 2) загрози, які виходять із самого банку; 3) загрози, які виходять від позичальника. До першої групи причин необхідно віднести нестабільну економічну і політичну ситуацію в Україні та в окремих її регіонах, непослідовну політику реформування банківської системи України, неефективність діючої нормативно-правової бази з питань запобігання злочинам у сфері банківської діяльності.

Девальвація національної валюти у три рази (з 8 до 24 грн. за 1 дол. США), зростання рівня споживчих цін (тільки у 2015 році ціни зросли більш ніж на 40 відсотків), зниження внутрішнього попиту, падіння цін на ринку нерухомості (спричиняє втрату вартості заставленого майна), зменшення ділової активності призводять до того, що фізичні особи, які взяли кредити в іноземній валюті, та корпоративні позичальники, які отримали позики для ведення бізнесу, не можуть вчасно повертати кредити та сплачувати за ними відсотки, а банк, у свою чергу, зобов'язаний виплачувати проценти за депозитами, що призводить до його неплатоспроможності [3].

Неплатоспроможність банківських установ також підсилюється неможливістю продовження подальшої діяльності цих банків на території АР Крим, м. Севастополя, Донецькій та Луганських областях у зв'язку з політичними конфліктами та заходами пов'язаними з ними. Наприклад, ПАТ «Всеукраїнський банк розвитку» був визнаний неплатоспроможним і виведений з ринку у зв'язку із застосуванням санкцій ЄС до акціонера банку у вигляді заморожування активів.

До другої групи причин – загроз, які виходять із самого банку необхідно віднести діяльність, пов'язану з кредитною політикою банківської установи. Так, низький рівень професійності менеджменту банку проявляється в несумлінному відношенні до своєї діяльності, помилках, зловживаннях, неякісному оцінюванні кредитоспроможності позичальників та забезпеченості кредитів. Використовуються злочинні схеми для виведення грошових коштів у вигляді подрібнення великих сум депозитних вкладів, що дозволяє отримувати

вати кошти збанкрутілого банку через Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Окрім цього може відбуватися продаж заставного майна підставним компаніям за заниженими цінами з подальшим перепродажем його за ринковими цінами тощо.

У сучасних умовах оптимізації діяльності банківських установ збільшується кількість випадків неповернення депозитних вкладів громадян або ускладняється чи затягується процес їх видачі клієнтам проблемних банків. Зауважимо, що у чинному кримінальному законодавстві відсутня норма про невиконання банком таких зобов'язань. При цьому, якщо розглядати банк як юридичну особу, можна говорити про кримінальну відповідальність її керівника як особи, що вчиняє злочин від імені юридичної особи-банку. Схема неповернення вкладів банком в організаційно-юридичній площині виглядає так: після або за кілька днів до закінчення терміну дії депозитного договору вкладник звертається до банку з вимогою повернути покладені на депозит кошти. Службовці банку усно повідомляють вкладника про неможливість задоволення його фінансових вимог та в ультимативній формі висувають такі умови: або переоформити суму вкладу на новий термін під 14,5–18 % річних, або ж перевести суму вкладу на поточний рахунок без права розпоряджатися грошовими коштами. При переоформленні вкладу на 6–12 місяців вкладникам належить «бонус» – повернення від 5 до 10 % суми вкладу. За даними форумів клієнтів банку «Фінанси та кредит», зазначена схема є стандартною для менеджменту банку і практикується по всій країні [4]. Співробітники банківських установ можуть вступати у злочинну змову з позичальниками, наслідком яких стає неповернення кредитних коштів. Намагаючись якнайдовше залишатися на ринку, деякі банківські установи не бажають визнавати та оприлюднювати інформацію про погіршення їхнього кредитного портфелю, а формально демонструють, що вони є прибутковими.

До третьої групи причин – загроз, які виходять від позичальника, необхідно віднести діяльність позичальників, що спричиняє неповернення банківських кредитів. Небажання

повертати банківський кредит зумовлене не лише зі злочинними намірами, але й з неможливістю виконувати кредитні зобов'язання з об'єктивних причин. Громадяни втрачають джерела доходів внаслідок втрати роботи та зниження рівня заробітної плати, що супроводжується інфляцією та девальвацією гривні, а відтак призводить до ускладнень з обслуговування раніше отриманих кредитів (особливо в іноземній валюті). Інші особи легковажно сподіваються на можливість неповернення кредитів в умовах ліквідації банку.

Необхідно зауважити, що введення тимчасової адміністрації в банку та подальша його ліквідація не означає автоматичне припинення зобов'язань позичальника за кредитним договором. Тобто, кредитні зобов'язання позичальника у зв'язку з ліквідацією банку не зникають. З іншої сторони, банківські установи також повинні забезпечувати повернення депозитних вкладів громадян. Виявляється, що процес ліквідації неплатоспроможного банку передбачає його виведення з ринку шляхом ліквідації суб'єкта з відчуженням або продажем в процесі ліквідації всіх або частини його активів і зобов'язань на користь інших фінансових установ. Тому, на користь нових кредиторів поряд із активами банку відчужуються також і кредитні зобов'язання. Між проблемним банком і новим кредитором укладається договір про передачу активів проблемного банку, в результаті якого до нового кредитора переходять права первісного кредитора у зобов'язанні в обсязі і на умовах, що існували на момент переходу цих прав, якщо інше не встановлено договором або законом. Анулювати борг можна лише за схемою кредит – депозит (депозит перекладається на кредитний рахунок), причому дана схема може бути використана для взаємозаліку між позичальником і вкладником банку [5].

Проблеми з поверненням кредитів виникають не лише у фізичних осіб, але й у суб'єктів господарювання. Так, втрата ринку збуту на проблемних територіях (АР Крим, Донецька та Луганські області) погіршує фінансовий стан підприємств (позичальників), погіршення якості чи знищення заставного

майна внаслідок форс-мажорних обставин, неефективний рівень управління на підприємстві позичальника в умовах економічної кризи. Ці та інші причини можна покласти в основу тієї ситуації, що склалася на теперішній час у банківській системі України та має наслідком криміналізацію суспільних відносин в цій сфері.

У чинному Кримінальному кодексі України (далі – КК України) банківська діяльність є частиною суспільних відносин у сфері фінансової та економічної систем країни, відповідальність за посягання на які передбачена, в основному, в Розділі VI Особливої частини «Злочини у сфері господарської діяльності». Однак, вважаємо, що суспільні відносини у сфері банківської діяльності можуть бути визначені окремим об'єктом кримінально-правової охорони, оскільки мають свої особливості. Банківська діяльність відноситься до окремої сфери суспільних відносин; регулюється на законодавчому рівні та має окреме нормативно-правове регулювання; формується у самостійну галузь права; тісно пов'язана з фінансовим, бюджетним, цивільним, господарським та іншими галузями права; має предмет специфічну інформацію, що складає банківську таємницю.

Поряд із цим, банківські операції можуть бути способом вчинення злочинів в інших соціальних сферах. Це означає, що банківська діяльність впливає на інші види кримінальних правопорушень (наприклад, посягання на власність, тощо).

Окрім вказаного не можна не зауважити про стратегічно важливе значення стабільного банківського сектору, який позначається на міжнародному іміджі країни. На державному рівні політика Національного банку України впливає на якість життя населення та коливання споживчих цін, що пов'язане, насамперед із девальвацією національної грошової одиниці.

Соціальні інститути певної поведінки груп, класів, – стверджував М.Й. Коржанський, – суспільство охороняє різними засобами, у тому числі й правовими. Ті з них, які поставлені під охорону кримінального закону, є об'єктами кримінально-правової охорони (об'єкт

злочину) [6, с.42]. Очевидно, що банківська діяльність в Україні поставлена під охорону кримінального закону на певному рівні, проте, з моменту набрання чинності КК України у 2001 року відбулися суттєві зміни як у державі, так і в її банківському секторі. Зокрема, з'явилися новітні банківські технології, інтернет-банкінг, який піддається посяганням з боку злочинців, проте є не дослідженим та потребує кримінально-правового захисту. У зв'язку зі своєю специфікою такі «банківські злочини» не можуть розглядатися при їх кваліфікації як шахрайство чи крадіжка, що є близьким до аналогії, застосування якої кримінальним законом заборонена.

Непослідовне реформування банківської системи, виникнення так званих «неплатоспроможних банків» зумовили появу нових способів неповернення банківських кредитів, які потребують застосування інших підходів при кримінально-правовій оцінці цих діянь. Так, неповернення банківського кредиту збанкрутілому банку не може бути кваліфіковане як шахрайство, оскільки предметом шахрайства може бути як чуже майно, так і право на таке майно. Право на майно може бути закріплене у різних документах, наприклад, цінних паперах, довіреностях на право розпорядження майном, боргових зобов'язаннях, заповітах тощо. Проте, на наш погляд, предметом неповернення банківського кредиту є банківський кредит у певній грошовій сумі. Теж ж саме стосується незаконного отримання кредиту, що, зазвичай, також отримує кваліфікацію шахрайства.

Прикладом щодо таких діянь може слугувати ст.176 КК РФ «Незаконне отримання кредиту», оскільки об'єктом даного злочину є інтереси кредиторів, предметом – кредит або пільгові умови кредитування, а об'єктивна сторона діяння полягає у незаконному отриманні вказаних предметів. Суб'єктивна сторона злочину передбачає умисну форму вини, а його суб'єкт є спеціальним: індивідуальний підприємець або керівник комерційної або некомерційної організації-позичальника. Значення приклад пов'язаний з кредитними відносинами банківських установ та їх клієн-

тів, що, безперечно є особливо актуальним питанням в умовах виникаючих кризових явищ в країні. Наведені вище положення щодо відсутності у кримінальному законодавстві норм про відповідальність за незаконні дії з кредитними ресурсами банків є не єдиною прогалиною законодавства України щодо відповідальності за злочини у сфері банківської діяльності, проте всі існуючі проблеми кримінального законодавства з цього питання не можуть бути вичерпані в одній статті. Вважаємо, що питання соціальної обумовленості кримінально-правової охорони банківської діяльності є актуальними та потребують подальшої розробки теоретичних і практичних основ їх вирішення.

Приймаючи до уваги мету статті, зауважимо, що для вирішення питання про те, чи є та чи інша кримінально-правова норма соціально обумовленою, в науці запропоновано виділяти значну кількість обставин. На думку В.О. Навроцького, до соціальної обумовленості належать соціальні та соціально-психологічні фактори, що виражають суспільну необхідність і політичну доцільність встановлення кримінальної відповідальності за те чи інше діяння. До них відносять: суспільну небезпечність діяння, його відносну поширеність, домірність позитивних і негативних наслідків криміналізації та кримінально-політичну адекватність криміналізації [7, с.14]. М.І. Хавронюк навіть називає суспільну небезпечність єдиною підставою криміналізації діянь [8, с.55]. Отже, протидія банківській злочинності вимагає поглибленого дослідження питань соціальної обумовленості кримінальної відповідальності у цій сфері, а відтак удосконалення системи кримінально-правових норм, які б передбачали відповідальність за відповідні злочинні посягання.

Проблемам соціальної обумовленості злочинів присвячені роботи П.С. Дагеля, А.Ф. Зелінського, В.М. Кудрявцева, О.І. Коробєєва, Н.Ф. Кузнецової, О.П. Тоболкіна, та інших вчених. Водночас спроби класифікації злочинів у сфері банківської діяльності та визначення шляхів забезпечення безпеки банківських установ були предметом вивчення

окремих провідних науковців, зокрема В.Д. Ларичева, М.П. Яблокова, Н.О. Гуторової, О.О. Дудорова, С.С. Чернявського. Разом із цим, останнім часом в банківську сферу широко впроваджуються новітні інформаційні технології, які надають можливість значно вдосконалити діяльність банків у розрахункових відносинах з їх клієнтами, в тому числі, щодо переказу грошових коштів. У монографії «Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків» (2009), М.М. Панов дослідив ці незаконні діяння та запропонував результати комплексного дослідження ознак складу злочину, передбаченого ст.200 КК України [9, с.6].

Враховуючи вищезазначене, можна констатувати, що раніше проведені дослідження та класифікації «банківських злочинів» формувались у межах всієї Особливої частини КК України вибірково, тобто за певними критеріями, а саме: суб'єктами їх вчинення, видом кредитно-банківських операцій, способами підготовки, вчинення та приховування злочинів; ступенем організованості співучасників злочину, тощо.

Наприклад, відповідно до однієї з таких класифікацій, вчинення конкретного злочину в кожному випадку визначається специфікою тієї чи іншої банківської операції, з використанням якої здійснюються злочинні дії. З урахуванням цього, наголошується, що класифікація злочинів у кредитно-банківській сфері, пов'язана з використанням злочинцями механізмів: 1) готівкових та безготівкових розрахункових операцій: операції з відкриття рахунків, розрахунків платіжними дорученнями, розрахунків з використанням вимог-доручень, розрахунків з використанням акредитивів, міжбанківських розрахунків, операції з ведення рахунків з використанням меморіальних ордерів; 2) валютних операцій: операції з обміну валюти, ввезення та вивезення валютних цінностей, роздрібній торгівлі та надання послуг за іноземну валюту, проведення валютних операцій за зовнішньоторговими угодами; 3) кредитних операцій: активних та пасивних; 4) функціонування ринку цінних

паперів [10]. Можна зробити висновки, що запропоновані класифікації злочинів у сфері банківської діяльності, безперечно, викликають інтерес, проте, потребують удосконалення з урахуванням нових способів їх вчинення, наприклад, із використанням інтернет-банкінгу та інших можливостей найновітніших банківських технологій.

Крім цього, приймаючи до уваги сучасний стан реформування банківської системи, вважаємо, що збільшується кількість випадків неповернення банківських кредитів, зумовлених виведенням із ринку проблемних банківських установ та зловживаннями недобросовісних громадян в цих умовах. Водночас, стрімка девальвація національної валюти в останні роки ускладнює можливість своєчасного повернення валютних кредитів громадянами. Допускаємо, що таке явище, як девальвація національної валюти щодо проблеми неповернення валютних кредитів, може розглядатися як пом'якшуюча обставина чи мормажор, а тому потребує визначення особливих умов їх повернення (наприклад, реструктуризації кредитів із рахуванням майнового стану громадянина). Необхідно зауважити, що в КК України відсутня норма про неповернення банківського кредиту, а подібні випадки загалом кваліфікуються як шахрайство (ст.190 КК).

Необхідність кримінально-правової охорони банківської діяльності обумовлюється забезпеченням зобов'язань перед світовим Європейським співтовариством, яке обирає пріоритетними напрямками гарантування належного рівня життя населення, дотримання базових прав і свобод громадянина, подолання корупції, а також тим, що громадяни України остаточно втрачають довіру до банківської системи, а також держави, яка не в змозі забезпечити збереження їх капіталів. Згодом це може призвести до того, що українці все більше відмовлятимуться від банківських депозитів, а будуть зберігати свої грошові кошти не в банківських установах, а у «скляних банках».

Вважаємо, що з урахуванням існуючих у сучасному суспільстві процесів оптимізації діяльності банківської системи, її реформування шляхом виведення з ринку неплатоспроможних

банківських установ, необхідність кримінально-правової охорони банківської діяльності не викликає сумнівів. Така охорона передбачає вдосконалення положень нормативно-правового регулювання діяльності банків, криміналізації окремих суспільно-небезпечних діянь (наприклад, кримінальна відповідальність за неповернення банківського кредиту), визначення вкладника як потерпілого від злочинних діянь банків (неповернення банківського депозиту).

З іншого боку, послідовна та виважена політика НБУ також може підкріпити довіру населення до банківської системи в цілому, забезпечити надходження грошових коштів громадян у банки. Реструктуризація проблемних валютних кредитів, які стали результатом стрімкої девальвації національної валюти, на наш погляд, може зняти напругу серед населення та мінімізувати кількість злочинних проявів у банківській сфері.

Таким чином, соціальна обумовленість кримінально-правової охорони банківської діяльності відображає потребу суспільства в існуванні правового механізму протидії чинникам, що сприяють дестабілізації банківської діяльності. Створення ефективного інституту кримінально-правової охорони банківської діяльності в Україні є складовою забезпечення стабільного функціонування фінансової системи. Кримінально-правові заборони орієнтують суспільство на те, які діяння є кримінально-караними, тому необхідно утримуватися від їх учинення. Оптимізація положень кримінального законодавства України щодо відповідальності за вчинення злочинів у сфері банківської діяльності зумовлена також необхідністю орієнтування на європейські цінності. Недостатність розвитку правових норм, і зокрема кримінально-правових норм, є одним із факторів, що стримують розвиток міжнародного економічного співробітництва України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кількість банків в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.>

facebook.com/NationalBankOfUkraine. – 05.05.2016.

2. Рогожнікова Н. В. Основні тенденції банківського кредитування в сучасних умовах фінансово-економічної кризи / Рогожнікова Н. В. // Фінансовий простір. – 2015. – № 3. – С. 72–77.

3. Проблемна заборгованість як чинник неплатоспроможності українських банків. «ЭЛИТ ИНВЕСТ ПРОЕКТ». Факторинг від професіоналів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elitfactoring.com.ua/Publication/Problemna-zaborgovanist-chinnik-neplatospromozhnosti-ukrayinskih-bankiv.aspx>.

4. Фінанси без кредиту довіри [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/finances/finansi-bez-kreditu-doviri-abo-problemi-sistemnogo-banku-i-bankivskogo-naglyadu-yak-skladovi-finansovoyi-nestabilnosti_.html.

5. Хто може стати новим кредитором? У яких випадках борг можуть анулювати, і в яких – може змінитись хід погашення боргу? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://groshi-v-kredit.org.ua/scho-stanetsya-z->

kredytom-yakscho-v-bank-vvely-tymchasovu-administratsiyu-abo-pochaly-protse-likvidatsiji.html.

6. Коржанский Н. И. Объект и предмет уголовно-правовой охраны / Коржанский Н. И. – М. : Акад. МВД СССР, 1980. – 248 с.

7. Брич Л. П. Кримінально-правова кваліфікація ухилення від оподаткування в Україні : монографія / Л. П. Брич, В. О. Навроцький. – К. : Атіка, 2000. – 288 с.

8. Дудоров О. О. Злочини у сфері підприємництва : навч. посіб. / О. О. Дудоров, М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. – К. : Атіка, 2001. – 176 с.

9. Панов М. М. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків : монографія / Панов М. М. ; наук. ред. д-р юрид. наук, проф., акад. АПрН України В. І. Борисов. – Х. : Право, 2009. – 184 с.

10. Ларичев В. Д. Преступления в кредитно-денежной системе и противодействие им / Ларичев В. Д. – М. : ИНФРА, 1996. – С. 75–168.

Мисливий В. А. Банківська діяльність: питання кримінально-правової охорони / В. А. Мисливий, А. М. Клочко // Форум права. – 2016. – № 3. – С. 174–180 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_3_32.pdf

Розглянуті питання реформування банківської системи України в період економічної кризи, з'ясовані показники соціальної обумовленості охорони банківської діяльності на рівні кримінально-правового регулювання. Проведений науковий аналіз комплексу факторів у банківській сфері, які визначають необхідність встановлення кримінальної відповідальності.

Мысливий В.А., Клочко А.М. Банковская деятельность: вопросы уголовно-правовой охраны

Рассмотрены вопросы реформирования банковской системы Украины в период экономического кризиса, установлены показатели социальной обусловленности охраны банковской деятельности на уровне уголовно-правового регулирования. Проведен научный анализ комплекса факторов в банковской сфере, которые определяют необходимость установления уголовной ответственности.

Myслиvyi V.A., Klochko A.M. Banking Activities: The Questions of Criminal and Legal Protection

The problems of reforming of Ukraine's banking system in periods of economic crisis are learnt, the indicators of social conditioning of bank activity protection at the level criminal and legal regulation are clarified. A scientific analysis of the complex of factors in the banking sector, which determine the need to establish criminal liability, is presented.